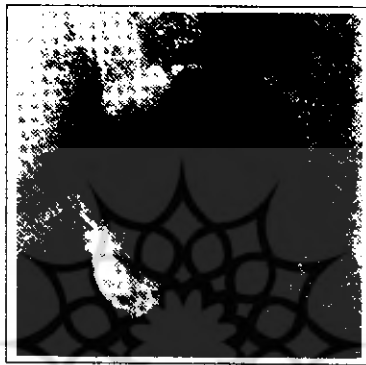

● ناصر حسینی مهر / سهیل سیداحمدی

یاندل شاعری دادائیسیت یا ...

آشنایی با شاعر معاصر اتریشی، ارنست یاندل

ارنست یاندل Ernst Jandl شاعر معاصر و مشهور اتریشی در اول ماه اوت ۱۹۲۵ در شهر وین Wien به دنیا آمد. او پس از پایان تحصیلاتش در رشته‌ی زبان و ادبیات آلمانی و انگلیسی به کسب درجه‌ی دکترین زبان‌شناسی با ارائه رساله‌ای درباره‌ی داستان‌های آرتور شنیترس Arthur Schnitzler نائل آمد. آن‌گاه هم‌زمان با تدریس در دبیرستان‌های شهر وین به سرودن اشعاری در قالب‌های سنتی پرداخت و در سال ۱۹۵۲ نخستین اشعارش در مجله‌ی «راه‌های نو» Neue Wege به چاپ رسید. طولی نکشید که در سجامع ادبی راه یافت و با شعرایی نظیر فردریکه مایروکر Friederike Mayröcker (یار وفادار زندگی‌اش)، گرهارد روهم Gerhard Rühm و ه. س. آرتمن H. C. Artmann گروه کوچکی تشکیل داد. پس از آشنایی با شعرای آوانگارد یعنی نمادگان Konkreten Poesie از جمله ماکس بنزه Max Bense، ای‌گن گمرینگر Eugen Gomringer و هلموت هایسنبوتل Helmut Heissenbüttel رفته رفته بدون تأسی کورکورانه از قالب‌های سنتی و معنایی عروضی به فرمی نو همراه با ریتمی آزاد و تصویرسازی در شعر رو آورد. به عبارت دیگر او در آغاز به قرار دادن عناصر تازه و ناآشنا در کنار شیوه‌های کلاسیک، خواننده‌اش را وامی‌دارد تا تمایز این دو پدیده، آچه آگاهانه و چه ناخودآگاه احساس و انتخاب کند. نمونه‌های بارز چنین اشعاری در مجموعه‌ای تحت عنوان «چشمان دیگر» Andere Augen (سال ۱۹۵۶) به خوبی دیده می‌شود. بدین طریق او کوشید تا نگاه مدرن و سرایش پرطنزیت خود را به خوانندگانش از طریق نظیر پرخاش و طرد شیوه‌های سنتی تحمیل نکند.

ارنست یاندل پس از ده سال حسست و جو و درون‌کاوی در زبان و نیز تجربه و درک نقش موسیقی

و تصویر در کلام، دومین دفتر شعرش را به نام «صوت و لوئیزه» Laut und Luise (سال ۱۹۶۶) منتشر کرد. ویژگی دیگر اشعار یاندل، دشواری و حتی غیرقابل برگرداندن برخی از آثارش به زبان‌های دیگر است، به خصوص اشعار سال‌های آخرش. زیرا واژه‌ها دیگر از معانی متداول زبان فراتر رفته و در ترکیبی از واژه - موسیقی، یا تقطیع و تکرار هجاء - آوا (با در نظر گرفتن نوع تلفظشان توسط لب‌ها، زبان، حنجره، بینی، نفس و...) مفهومی تازه را به ذهن متبادر می‌سازد. چنان‌که خودش می‌گوید: «هر گونه ترکیب در واژه، یک نوع ترکیب در مفهوم نیز هست».

ارنست یاندل در ۱۹۷۱ هم‌زمان با چاپ کتاب‌های جدیدش به نام‌های «درخت مصنوعی» baum der Künstliche و «فلودا اوند در شوان» flöda und der schwan به سمت استاد مهمان در دانشگاه تکراس و فرانکفورت برگزیده شد. برخی از آثار دیگر یاندل عبارتند از: «دینگ فست» dingfest (سال ۱۹۷۳)، «سگ زرد» der gelbe hund (سال ۱۹۸۰)، «بازی چشم» Augenspiel (سال ۱۹۸۱)، «آتوس مویس هوپست» Ottos mops hopst (سال ۱۹۸۸)، «ایدولن» idyllen (سال ۱۹۸۹)، «به رب به چاست (به چپ به راست)» lechts und rinks (سال ۱۹۹۵)، «پتر و گاو» Peter und die Kuh (سال ۱۹۹۶) و «از زندگی حقیقی» aus dem wirklichen leben (سال ۱۹۹۹). ذکر این نکته نیز لازم است که آثار ارنست یاندل را نمی‌توان در هیچ کدام از کلیشه‌های رایج مدرنیسم در هنر شاعری قرار داد (هر چند برخی از منتقدان یاندل را شاعری دادانیست به شمار می‌آورند)، اما شاید بتوان گفت که او به عنوان شاعر آوانگارد Avantgarde در ادبیات تجربه‌گرای آلمانی زبان تا آن جا پیش رفت که از آبستراکسیون Abstraktion یا تجرید در آثارش همواره با طنزی غمگانه و گزنده نازی گرفتار تا به ثبت لحظاتی از واقعیات پیرامونش پردازد، از بیهودگی و روزمرگی زندگی گرفته تا دردها، رویاها، عشق و مرگ؛ که همگی این مفاهیم در لایه‌های اشعارش نهفته‌اند و خواننده از همان واژه‌ی نخست - بی آن که بخواهد چیزی بر او تعریف و تحمیل شود، ترنمی خودجوش را می‌شنود که با سادگی هم به پایان می‌رسد.

ارنست یاندل علاوه بر احراز پست دبیر اولی کانون نویسندگان شهر گراتس Graz و کانون نویسندگان IG اتریش، عضو «آکادمی هنرها» در برلین، عضو «آکادمی زبان و شعر آلمان» در دارمشتات و عضو «آکادمی هنرهای زیبای بایرن» در مونیخ نیز بود. او به دریافت جوایز ادبی بی شماری نائل آمد. از جمله: جایزه‌ی شهر وین برای ادبیات (سال ۱۹۷۶)، نشان دولتی اتریش (سال ۱۹۷۸)، جایزه‌ی گئورگ بوشر Georg Büchner (سال ۱۹۸۴)، جایزه‌ی ایش فرید Erich Fried (سال ۱۹۹۱)، جایزه‌ی هاینریش فون کلايست Heinrich von Kleist (سال ۱۹۹۳)، و هم‌چنین جایزه‌ی فریدریش هولدرین Friedrich Hölderlin (سال ۱۹۹۹).

ارنست یاندل در نهم ژوئن سال ۲۰۰۰ در شهر وین درگذشت.